

מהי 'חלות'?

תנובה למאמרו של הרב מ' אברהם ('צהרי ב')

מהי 'חלות' - ביצ'הרי גיליון ב' נתפרסם מאמרו של הרב מיכאל אברהם, בו מנסה הכותב לבאר את מהותו של המושג 'חלות', השגור בפי בני הישיבות. לצורך זה נדרש הרב אברהם לתורת האידאות האפלטוניות, והוא מבאר שאף החלקים המשפטיים של עולם ההלכה מבוססים על ישויות מיטאפיזיות, המקבילות לאידאות האפלטוניות. לדבריו המושג 'חלות' אשת אישי לדוגמא, מציין את הישות האידאית של אשת איש, לעומת המושג 'אשת אישי' המתאר את העצם הקונקרטי בעולמנו שהאידאה מתלבשת עליו כתואר הנספח לו. לעני'ד אין זה מבאר נכונה את המושג 'חלות'. קביעות משפטיות נוצרות בדרך כלל על ידי מעשים - או מעשים שהתורה חידשה שבכוחם להביא לקביעה משפטית מסוימת, כגון מעשה קידושין היוצר מצב משפטי של אשת איש, או מעשים שבאופן טבעי מובילים לכך, כגון הלוואה שיוצרת חוב ושעבוד הגוף [וכן בכל מלוה שאינה כתובה בתורה]. המושג חלות אינו מציין את התוצאה ההלכתית-משפטית עצמה, אלא הוא בא לציין את השלב של התקבלות התוצאה עקב המעשה. ולכן אין לומר שמושג 'חלות' אשת אישי מציין ישות מיטאפיזית לעומת המושג 'אשת אישי' שהוא תואר לעצם בעולמנו הממשי. אם אכן נקבל את התפיסה המוצגת במאמר, ולפיה עולם ההלכה עוסק בישויות מיטאפיזיות, המושג 'אשת אישי' הוא המציין ישות זו [בצד היותו משמש גם כדי לציין אף את המציאות הקונקרטית], והמושג 'חלות' אשת אישי אינו מציין ישות אלא התרחשות, ולפי ההקבלה לעולם האידאות יש לתאר זאת כציון ההתלבשות של האידאה על המציאות הקונקרטית. לאור זה הדוגמא של עבד כנעני המעוכב גט שחרור, שהובאה בראש המאמר כדי לבאר המושג 'של חלות', אינה מתאימה, שהרי חלות דין עבד כנעני היתה בעת קנייתו, והמצב המשפטי של מעוכב גט שחרור הוא תולדה של הפקרתו, ואם כן המצב של 'קנין איסורי' אינו נולד עתה, אלא הוא שיור של הקנין המלא שהיה מקודם, ולכן יש כאן רק מצב של 'קנין איסורי' ולא חלות של מעוכב גט שחרור.

יש להדגיש שהשימוש במושג זה של חלות אינו נוגע אלא ליצירות משפטיות והלכתיות, ולא להגדרות של ההלכה ביחס לעולם המציאותי, כגון הגדרת חפצים מסוימים באופנים שונים: הגדרת מבנה בעל ג' דפנות וסכך כסוכה, הגדרת פרי מסוים כאתרוג; או הגדרת מעשים באופן מסוים - הזק, רציחה, מלאכה וכד'. בכגון אלו אין 'חלות', שהיא לעולם תגובה משפטית למעשה האדם [מעולם לא שמענו על 'חלות אתרוג', 'חלות רציחה', 'חלות מלאכה' וכד']. ואילו לאור התפיסה המוצגת במאמר, שההלכות נובעות מעולם של ישויות אידאיות, אם תולים זאת במושג 'חלות' - ייפקד מקומן של כל ההגדרות ההלכתיות מהסוג הנ"ל, ועל זה נתמה: וכי אין בעולם האידאות הזה ישויות כמו 'סוכה', 'אתרוג' וכד'?

